

ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙΑ ΤΗΣ ΜΝΗΜΗΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΗ ΒΑΣΙΛΙΚΟ

«Ο Γιάννης Μαρής και οι άλλοι»

ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΡΗΣΗ της αστυνομικής λογοτεχνίας στη χώρα μας (όπως και στη Σκανδιναβία, όπου την πυροδότησε η δολοφονία του Ούλοφ Πάλμε) έλειπε ένας κρίκος. Κι ο κρίκος αυτός ήταν η ιστορία της εξέλιξής της. Γιατί δεν μπορείς από έναν και μόνο συγγραφέα, που υπήρξε και ο «πατριάρχης» της, να καταλάβεις πώς, τα τελευταία χρόνια, γεννηθήκαν τόσο ιερείς του. Κι αυτό ακριβώς το κενό θέλησε να καλύψει το βιβλίο του Φίλιππου Φιλίππου «Ιστορία της ελληνικής αστυνομικής λογοτεχνίας - Ο Γιάννης Μαρής και οι άλλοι» (Πατάκης).

ΑΝΑΤΡΕΧΟΝΤΑΣ στην παγκόσμια ιστορία του αστυνομικού αφηγήματος, ο Φιλίππου, αφού περνάει σύντομα τις ιδρυτικές χώρες που το ανέπτυξαν (πρώτος διδάξας ο Εντγκαρ Αλαν Πόε), φτάνει και στη χώρα μας, όπου «το πρώτο ελληνικό μυθιστόρημα με αστυνομική πλοκή» είναι «Το έγκλημα του Ψυχικού» του Παύλου Νιρβάνα, που είχε δημοσιευτεί σε συνέχειες από τον Δεκέμβριο του 1927 ως τον Απρίλιο του 1928 στο περιοδικό «Θεατής» και σύντομα εκδόθηκε ως βιβλίο.

Το «αθηναϊκόν μυθιστόρημα» του Νιρβάνα στηρίζεται σε ένα πραγματικό γεγονός της εποχής: το 1926 ο νεαρός Αλέξανδρος Χριστοφιλέας από τη Μάνη, επηρεασμένος από τα αστυνομικά μυθιστορήματα (βρέθηκαν στην κατοχή του φυλλάδια του «Φαντομά») και τις αστυνομικές ταινίες, άρχισε να στέλνει εκβιαστικές επιστολές σε διάφορους παραλήπτες και να απαιτεί από αυτούς χρήματα, υπογράφοντας ως «Ροκαμβόλ», το όνομα του ήρωα του Πονσόν ντι Τεράιγ. Με την αδελφή του, Κούλα, έφτιαξε μια συμμορία κι έκανε απαγωγές και ληστείες. Η δράση του κλιμακώθηκε κι έφτασε ως τη δολοφονία ενός οδηγού ταξί. Η ομάδα εξαρθρώθηκε όταν κάποια συγκάτοικός τους πήγε στην αστυνομία και τους κατέδωσε. Τα αδέρφια Χριστοφιλέα αποτελούσαν μεγάλο πονοκέφαλο για τις διωκτικές Αρχές της Αθήνας και χαρακτηρίστηκαν από τον Τύπο ως οι Έλληνες Μπόνι (Πάρκερ) και Κλάιντ (Μπάροου), ένα εγκληματικό δίδυμο που δρούσε τότε στην Αμερική. (Κι έγινε τη δεκαετία του '70 η ομώνυμη ταινία.)

ΓΡΑΦΕΙ ΣΤΟ ΠΡΩΤΟΣΕΛΙΔΟ άρθρο του ο Θωμόπουλος στις 31 Οκτωβρίου 1927: «Η φαντασία των αστυνομικών μυθιστοριογράφων αποδεικνύεται διά μίαν ακόμα φοράν κατωτέρα της πραγματικότητας. Τούτο τουλάχιστον διεπίστωσαν χθες τα αστυνομικά όργανα με την ανακάλυψιν μιας... ευρωπαϊκότατα διοργανωμένης σπείρας, ήτις επανειλημμένως είχε αποσολήσει την κοινωνίαν, τας αστυνομικές αρχάς και τας εφημερίδας

χωρίς να ανακαλύπτεται ποίοι την απετέλουν. Εδρα (σ.σ.: δρούσε) υπό τον αξιοθαύμαστον τίτλον "Ροκαμβόλ" και έχει εις το ενεργητικόν της ανταξίους προς τους του Γάλλου μυθιστορηματικού ήρωος άλλους».

Ωστόσο, πρόσφατα ανακαλύφθηκε ότι πριν από το μυθιστόρημα του Νιρβάνα υπάρχει ένα άλλο: «Ο Σέρλοκ Χολμς σώζων τον κ. Βενιζέλον», με χώρο δράσης το Λονδίνο. Δεν υπήρχε όνομα συγγραφέα, πράγμα που σημαίνει ότι γράφτηκε είτε από τον άγνωστο μεταφραστή του προηγούμενου αναγνώσματος («Από τας περιπετειάς του Σέρλοκ Χολμς: Ο πλοίαρχος Κάρευ») είτε από τον διευθυντή του περιοδικού Σπύρο Α. Ποταμιάνο, μυθιστοριογράφο και διηγηματογράφο. Το μυθιστόρημα αυτό ολοκληρώθηκε σε 25 συνέχειες στις 13 Μαρτίου του 1914 και παρέμεινε άγνωστο για έναν ολόκληρο αιώνα. Εκδόθηκε για πρώτη φορά τον Δεκέμβριο του 2014 από την Αγρα. Ο Ανδρέας Αποστολίδης στην εισαγωγή του εκτιμά ότι πρέπει να το θεωρήσουμε με αρκετή βεβαιότητα λόγω της έκτασης και της θεματολογίας του - ως το πρώτο ελληνικό αστυνομικό μυθιστόρημα.

Η ΕΞΑΝΤΛΗΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ του συγγραφέα επί 40 χρόνια μέσα από αρχεία εφημερίδων, περιοδικών κ.λπ. κατέληξε στο συμπαγές αυτό βιβλίο του «Ιστορία της αστυνομικής λογοτεχνίας» των 380 σελίδων, όπου μαθαίνουμε τα πάντα που προηγήθηκαν πριν εμφανιστεί το άστρο του Γιάννη Μαρής, που έβγαλε το είδος από την ανωνυμία του. Παρ' όλα αυτά, συνέχισε να αποκαλείται «παραλογοτεχνία». Και από τους αστούς διανοούμενους αλλά και επισήμως από την Αριστερά, που το καταδίκασε (όπως, εξάλλου, και τα ρεμπέτικα τραγούδια) βάσει μια φράσης του Γκόρκι που την έκανε δόγμα ο Ζντάνοφ. Ωσπου με την είσοδο της 3ης χιλιετίας τα πράγματα ξεκαθάρισαν. Τώρα μιλάμε πια για καθαρά λογοτεχνικό - αστυνομικό μυθιστόρημα, που διαβάζεται πλέον ως «κοινωνικό». Και το βιβλίο του Φιλίππου πετυχαίνει να μας το αποδείξει.

ΥΓ.: Δεκέμβριο του 1919 δημοσιεύεται σε συνέχειες, στο περιοδικό «Σφαίρα», «Ο Αθηναίος Φαντομάς». Ήταν οι περιπέτειες του περιβόητου αστυνόμου Δημήτρη Μπαϊρακτάρη. Ο Γιάννης Μαρής του δίνει έναν μικρό ρόλο στο «Μεγάλο Παιγνίδι», που συμβαίνει στην Αθήνα του 1898, σα να θέλει να συνδεθεί με έναν ομφάλιο λώρο. Ελπίζω οι νεότεροι ταλαντούχοι συγγραφείς μας αστυνομικών να κάνουν το ίδιο με τον αστυνόμο Μπέκα. (Ήδη το τόλμησε ο Κώστας Καλφόπουλος στο διήγημά του «Τη μέρα που δεν επέστρεψε ο αστυνόμος Μπέκας».)

Η περιπέτεια της ελληνικής αστυνομικής λογοτεχνίας ξεδιπλώνεται μέσα από τις σελίδες του Φίλιππου Φιλίππου

